

[১৯৮৩] ২ এছ চি আৰ ২৪১

অসম চৰকাৰ

বনাম

মফিজুদ্দিন আহমেদ

(ফৌজদাৰী আপীল নং ৪০১/১৯৭৬)

১৪ জানুৱাৰী, ১৯৮৩

[ন্যায়াধীশ ডি. এ. দেচাই আৰু আৰ. বি. মিশ্ৰ]

দণ্ডবিধি - ধাৰা ৩০২ - মৃত্যুৰ প্ৰাকমুহূৰ্তৰ জবানবন্দী যিটো আন সাক্ষ্যৰে সমৰ্থন কৰা হোৱা নাই তাৰ ওপৰত ভিত্তি কৰি দোষী সাব্যস্ত কৰিব পাৰি নেকি ।

সাক্ষ্য আইন- মৃত্যুৰ প্ৰাকমুহূৰ্তৰ জবানবন্দী- অভিযুক্তক মৃত্যুৰ প্ৰাকমুহূৰ্তৰ জবানবন্দী যিটো আন সাক্ষ্যৰে সমৰ্থন কৰা হোৱা নাই তাৰ ওপৰত ভিত্তি কৰি দোষী সাব্যস্ত কৰিব পাৰি নেকি - শিশুৰ সাক্ষ্যৰ - যদি গ্ৰহণ কৰিব পৰা যায় ।

প্ৰতিপক্ষৰ বিৰুদ্ধে বিচাৰ প্ৰক্ৰিয়াত কোৱা হৈছিল যে দ্বিতীয়বাৰৰ বাবে বিয়া হোৱাৰ পিছত তেওঁ তেওঁৰ প্ৰথম পত্নী, মৃতকক বেয়া ব্যৱহাৰ কৰিবলৈ আৰম্ভ কৰে আৰু ঘটনা সংঘটিত হোৱাৰ দিনা (১৯৮৩ চনৰ ১০ এপ্ৰিলত) তেওঁ তেওঁৰ ওপৰত কেৰাচিন তেল ঢালি তেওঁৰ শৰীৰ জ্বলাই দিয়ে। যেতিয়া মৃতকে চিঞৰিবলৈ আৰম্ভ কৰে তেতিয়া তেওঁ তেওঁৰ মুখ বন্ধ কৰি কবলত মেজত পেলাই দিয়ে আৰু এই ঘটনাত তেওঁৰ হাততো জ্বলা-পোৰাৰ আঘাত পায়। ১৯৭৩ চনৰ ১৮ এপ্ৰিলত, যেতিয়া মৃতকৰ খুৰাই তেওঁক চিকিৎসালয়ত মাতি আহে আৰু এইটো কেনেকৈ হ'ল বুলি সোধা-পোছা কৰে, তেতিয়া তেওঁ তেওঁক কয় যে তেওঁৰ স্বামীয়ে কেৰাচিন তেল ঢালি তেওঁৰ শৰীৰ জ্বলাই দিয়ে। তাৰ পিছত তেওঁ আৰক্ষীক মাৰ্চাৰৰ

বিষয়ে জনায়। যিহেতু তেওঁৰ মৃত্যুৰ আগমুহূৰ্তৰ অৱস্থা আছিল, এজন দণ্ডাধীশে তেওঁৰ মৃত্যুৰ আগমুহূৰ্তৰ জবানবন্দী লিপিবদ্ধ কৰে।

আনহাতে প্রতিপক্ষৰ গোচৰটো আছিল যে ঘটনাৰ দিনা তেওঁৰ পত্নীৰ কাপোৰত দুৰ্ঘটনাক্ৰমে জুই লাগি যোৱাৰ সময়ত তেওঁৰ ঘৰত জুই লাগি যোৱাৰ সময়ত তেওঁ পত্নীক কম্বলৰে ঢাকি জুই নিৰ্বাপ কৰিবলৈ চেষ্টা কৰিছিল আৰু এই ঘটনাত তেওঁ নিজেই জ্বলা-পোৰাৰ সন্মুখীন হৈছিল।

মৃতকৰ পুত্ৰ, এজন ৭ বছৰীয়া ল'ৰা আৰু তেওঁৰ খুৰা আৰু দণ্ডাধীশৰ আগত দিয়া মৃত্যুৰ প্ৰাকমুহূৰ্তৰ জবানবন্দী বিশ্বাস কৰি সত্ৰ ন্যায়াধীশে ৰায় দিয়ে যে ধাৰা ৩০২ আইপিচিৰ অধীনত অভিযোগটো প্রতিষ্ঠিত হৈছে। কিন্তু উচ্চ ন্যায়ালয়ে মৃত্যুৰ প্ৰাকমুহূৰ্তৰ জবানবন্দী আৰু শিশু সাক্ষীৰ জবানবন্দীৰ ভিত্তিত তেওঁক দোষী সাব্যস্ত কৰাটো নিৰাপদ বুলি নাভাবিলে আৰু তেওঁক দোষমুক্ত কৰে।

এই আদালতৰ আপীলত চৰকাৰৰ হৈ যুক্তি দিয়া হৈছিল যে মৃত্যুৰ প্ৰাকমুহূৰ্তৰ জবানবন্দী সমৰ্থন কৰিবলৈ নথিত কোনো প্ৰমাণ নাথাকিলেও প্রতিবাদীক দোষী সাব্যস্ত কৰিবলৈ মৃত্যুৰ প্ৰাকমুহূৰ্তৰ জবানবন্দীৰ ওপৰত ভিত্তি কৰি কৰিব পাৰি।

আপীল খাৰিজ কৰি

বিচাৰ কৰা হয়: এইটো সুনির্দিষ্ট যে, আন সমৰ্থনকাৰী প্ৰমাণৰ অভাৱতো, মৃত্যুৰ প্ৰাকমুহূৰ্তৰ জবানবন্দীৰ ভিত্তিত দোষী সাব্যস্ত হ'ব পাৰে যদিহে আদালত জবানবন্দীৰ সত্যতাত সন্তুষ্ট হয় আৰু ই আন কোনো ধৰণে বিকৃত নহয় (২৪৬- বি চি)।

মণিগ্লান বনাম মাদ্ৰাজ ৰাজ্য, [১৯৬২] ৩ এছ. চি. আৰ. ৮৬৯, খুশাল ৰাও বনাম বম্বে ৰাজ্য, [১৯৫৮] এছ. চি. আৰ. ৫৫২, আৰু লালুভাই দেৱচান্দ শ্বাহ আৰু অন্যান্য বনাম গুজৰাট ৰাজ্য, এ. আই. আৰ. ১৯৭৬ এছ. চি. ১৭৭৬ উল্লেখ কৰা হৈছে।

এই গোচৰটোত যদিও এই ঘটনা ১০ এপ্ৰিলত সংঘটিত হৈছিল আৰু মৃত ব্যক্তিজন ১৮ এপ্ৰিললৈকে জীয়াই আছিল, তথাপিও তেওঁ তেওঁৰ ওচৰলৈ অহা গাঁওবাসী বা তেওঁক চোৱাচিতা কৰা চিকিৎসক বা নাৰ্ছক কোৱা নাছিল যে তেওঁৰ স্বামীয়ে কেৰাচিন তেল ছিঙি জ্বলাই দিছিল। ১০ এপ্ৰিলৰ পৰা ১৮ এপ্ৰিলৰ ভিতৰত তেওঁ কথা ক'ব নোৱাৰা অৱস্থাত আছিল বা অজ্ঞান হৈ আছিল বুলি কোনো প্ৰমাণ পোৱা নাছিল। ১৮ এপ্ৰিলতহে তেওঁ প্ৰথমবাৰৰ বাবে তেওঁৰ খুৰাক আৰু পিছত দণ্ডাধীশক মৌখিক মৃত্যুৰ ঘোষণাপত্ৰ প্ৰদান কৰে। আৰু দ্বিতীয়তে, মৃত্যুৰ ঘোষণাপত্ৰত মৃতকৰ স্বামীৰ নাম দেখুওৱা হৈছিল যে মহম্মদ আলী প্ৰকৃত নানী মাফিজুদ্দিন আহমেদ নহয়। মৃত্যুৰ প্ৰাকমুহূৰ্তৰ জবানবন্দী লিপিবদ্ধ কৰা চিকিৎসকজনে জবানবন্দী দিওতাজন মৃত ব্যক্তি বুলি উল্লেখ কৰা নাছিল; তেওঁ মৌখিকভাৱে কৈছিল যে দণ্ডাধীশে তেওঁৰ ইউনিটৰ এজন ৰোগীৰ জবানবন্দী লিপিবদ্ধ কৰিছিল যিয়ে জখম পাইছিল। গতিকে তেওঁৰ জবানবন্দী তেওঁৰ খুৰাকৰ দ্বাৰা অনুপ্ৰাণিত হোৱাৰ সম্ভাৱনা নুই কৰিব নোৱাৰি। ওপৰোক্ত পৰিস্থিতিয়ে মৃত্যুৰ প্ৰাকমুহূৰ্তৰ জবানবন্দীৰ সত্যতাক লৈ সন্দেহ উত্থাপন কৰে। [২৪৬ ডি- এইচ, ২৪৭ এ-চি]

মৃতকৰ পুত্ৰ, প্ৰায় ৭ বছৰীয়া ল'ৰাজনৰ সাক্ষ্যৰ পৰা স্পষ্ট যে তেওঁ গোটেই সময়ছোৱাত বিচলিত হৈ আছিল আৰু তেওঁ কোনো মুক্ত অভিকৰ্তা নাছিল যদিও তেওঁক শিকোৱা হৈছিল। তেওঁ কৈছিল যে ঘটনা সংঘটিত হোৱাৰ সময়ত তেওঁ আম গছজোপাত আছিল; তেওঁ মামাৰে তেওঁক আৰক্ষীক ক'বলৈ শিকাইছিল যে ঘটনা সংঘটিত হোৱাৰ সময়ত আম গছজোপাত আছিল; সেইটো ঘৰতে প্ৰথমে জুই লাগিছিল; তেওঁৰ পিতৃয়ে তেওঁৰ মাতৃৰ ওপৰত কেৰাচিন তেল ঢালি তেওঁক জ্বলাই দিছিল; তেওঁ লগতে কৈছিল যে তেওঁৰ পিতৃয়ে তেওঁৰ মাতৃৰ শৰীৰত কেৰাচিন তেল ঢালিছিল, সুগন্ধি তেল ঢলা নাছিল। আহমেদ আলিমুদ্দিনৰ

আবেদনত অভিযুক্তৰ পুত্ৰক তেওঁৰ পত্নীৰ জিম্মাত ৰখা হৈছিল আৰু সেয়েহে প্ৰকৃতার্থত ল'ৰাটোৰ জিম্মাত মৃতকৰ খুৰা আৰু তেওঁৰ পত্নী আছিল। [২৪৭-ই-এইচ, ২৪৮-এ, ডি-ই]

প্ৰতিবাদীয়ে জুই নুমুৰাবলৈ মৃতকক কন্মলৰে ঢাকি লোৱা আৰু এই ঘটনাত তেওঁ নিজেই হাত জ্বলাই আঘাত পোৱাটোৱেও প্ৰতিপক্ষৰ ভাষ্যক সমৰ্থন কৰে। [২৪৮ এফ]

ফৌজদাৰী আপীল অধিকাৰক্ষেত্ৰ: ফৌজদাৰী আপীল নং ৪০১/১৯৭৬

গুৱাহাটী উচ্চ ন্যায়ালয়ৰ ফৌজদাৰী আপীল নং ১৮/১৯৭৫ ত ২৬.০৯.১৯৭৬ তাৰিখৰ ৰায় আৰু আদেশৰ বিৰুদ্ধে বিশেষ অনুমতিৰ দ্বাৰা দাখিল কৰা আপীল।

আপীলকাৰীৰ হৈ- এচ কে নন্দী আৰু কৃষ্ণ প্ৰসাদ ।

প্ৰতিপক্ষৰ হৈ- ডি গোবৰ্দ্ধন।

আদালতৰ ৰায়দান প্ৰদান কৰে-

ন্যায়াধীশ মিশ্ৰই

১৯৭৫ চনৰ ২৫ ছেপ্টেম্বৰত গৌহাটী উচ্চ ন্যায়ালয়ে প্ৰতিপক্ষ মফিজুদ্দিন আহমেদৰ দোষী সাব্যস্তকৰণ ৰদ কৰি তেওঁক হত্যাৰ অভিযোগৰ পৰা মুক্ত কৰাৰ প্ৰদান কৰা ৰায় আৰু আদেশৰ বিৰুদ্ধে ৰাজ্য চৰকাৰে বিশেষ অনুমতি প্ৰাপ্তিৰে এই আপীল দাখিল কৰিছে ।

এজাহাৰ আৰু সাক্ষ্যত প্ৰকাশ পোৱা অনুসৰি গুচৰীয়া পক্ষৰ গোচৰটো হ'ল প্ৰতিবাদী মফিজুদ্দিন আহমেদ এজন আৰক্ষীৰ উপ-পৰিদৰ্শক আছিল আৰু তেওঁ গৌহাটীত কৰ্মৰত আছিল। তেওঁৰ পত্নী আৰু সন্তানসকল পলাশবাৰী আৰক্ষী থানাৰ অন্তৰ্গত ভোলাগাঁৱৰ গাঁৱৰ ঘৰত বাস কৰিছিল। প্ৰতিপক্ষই প্ৰথমে জয়গুন বিবিক বিয়া কৰায় আৰু তেওঁলোকৰ এজন পুত্ৰ আৰু দুগৰাকী কন্যা সন্তান জন্ম হৈছিল। পিছত তেওঁ আন এগৰাকী মহিলা শ্ৰীমতী লাল বৰীক বিয়া কৰাইছিল আৰু তাৰ পিছত তেওঁ জয়গুন বিবিক বেয়া ব্যৱহাৰ কৰিবলৈ আৰম্ভ

কৰে। ১৯৭৩ চনৰ ১০ এপ্ৰিলত তেওঁ নিজৰ গাঁৱৰ ঘৰলৈ যায় আৰু আবেলি প্ৰায় ২ বজাত তেওঁ পত্নী জয়গুন বিবিৰ শৰীৰত কেৰাচিন তেল ঢালি দিয়াচলাইৰ সহায়ত তাইৰ শৰীৰত জুই লগায়। তাই চিঞৰৰ সময়ত অভিযুক্তই তাইৰ মুখ বন্ধ কৰে আৰু কম্বলেৰে মেৰিয়াই মজিয়াত পেলাই দিয়ে। তেনে কৰোতে প্ৰতিপক্ষৰ হাতত জুইয়ে পোৰা আঘাত হয়। চিঞৰ শুনি গাঁৱৰ মানুহবোৰ তালৈ আহে আৰু জয়গুন বিবিৰ লগতে প্ৰতিপক্ষ-অভিযুক্তক গৌহাটী চিকিৎসা মহাবিদ্যালয় হস্পিতাললৈ লৈ আৰু তেওঁলোকক চিকিৎসাৰ বাবে ভৰ্তি কৰোৱা হয়।

আলিমুদ্দিন আহমেদ জয়গুন বিবিৰ খুৰা আছিল আৰু তেওঁ প্ৰতিপক্ষৰ ঘৰৰ পৰা ৬ মাইল আতৰত বাস কৰিছিল। তেওঁ খবৰ পাইছিল যে প্ৰতিপক্ষৰ ঘৰ জ্বলি গৈছে আৰু মফিজুদ্দিন আৰু জয়গুন বিবি জ্বলি আঘাতপ্ৰাপ্ত হৈছে। ইয়াৰ কেইদিনমানৰ পিছত আলিমুদ্দিন আহমেদৰ ভাতৃৰ টিটোনাছ ৰোগ হয়। তেওঁ তেওঁক গৌহাটীৰ কালাপাহাৰৰ আইছ'লেচন হস্পিতালত ভৰ্তি কৰাইছিল। তাৰ পৰা তেওঁ ১৯৭৩ চনৰ ১৮ এপ্ৰিলত জয়গুন বিবিৰ অৱস্থা চাবলৈ গৌহাটী মেডিকেল কলেজ হস্পিতাললৈ গৈছিল। তেওঁ জয়গুন বিবিৰ লগ পাই ঘটনাটো কেনেকৈ হ'ল সোধাত তাই ক'লে যে তাইৰ স্বামীয়ে তাইৰ শৰীৰত কেৰাচিন তেল ঢালি জুই লগাই দিছিল। তাৰ পিছত তেওঁ সদৰ থানালৈ গৈ এজাহাৰ (প্ৰদৰ্শক ৩) দাখিল কৰে। এজাহাৰ লাভ কৰাৰ পিছত আৰক্ষীয়ে এজন দণ্ডাধীশৰ দ্বাৰা জয়গুন বিবিৰ মৃত্যুৰ পূৰ্বৰ জৱানবন্দী লিপিবদ্ধ কৰাৰ ব্যৱস্থা কৰে কাৰণ তেওঁৰ অৱস্থা সংকটজনক বুলি বিবেচিত হৈছিল। শ্ৰী এ. চি. ভূঞাই (গোচৰীয়া পক্ষৰ ২ নম্বৰ সাক্ষী) জয়গুন বিবিৰ মৃত্যুৰ পূৰ্বৰ জৱানবন্দী লিপিবদ্ধ কৰে। অৱশ্যে সেইদিনাই জয়গুনৰ মৃত্যু হয়।

অভিযোগৰ গঠনৰ সময়ত অভিযুক্তই নিজৰ দোষ অস্বীকাৰ কৰে। তেওঁৰ দাবী কেৱল দোষ অস্বীকাৰ কৰাহে আছিল। অৱশ্যে তেওঁ স্বীকাৰ কৰিছিল যে ১৯৭৩ চনৰ ১০

এপ্ৰিলত তেওঁৰ পত্নীয়ে জুইয়ে পোৰাৰ বাবে গুৰুতৰ গুৰুতৰ আঘাত পাইছিল আৰু পিছত তেওঁৰ আঘাতৰ ফলত গৌহাটি চিকিৎসা মহাবিদ্যালয় হাস্পাতালত মৃত্যুবৰণ কৰিছিল। তেওঁৰ যুক্তি আছিল যে ১৯৭৩ চনৰ ১০ এপ্ৰিলত তেওঁৰ ভোলাগাঁৱত থকা ঘৰত জুই লাগে আৰু সেই সময়ত তেওঁৰ পত্নীয়ে পিন্ধা পোছাকক দুৰ্ঘটনাক্ৰমে জুই লাগে। তেওঁ দেখি তাইৰ শৰীৰৰ জুইক নুমাবলৈ চেষ্টা কৰি তাইক কম্বলেৰে মেৰিয়াই ধৰে আৰু তেতিয়া তেওঁ নিজেও কিছু পৰিমাণে জুইয়ে পোৰা আঘাত পাইছিল। তেওঁ তাইৰ শৰীৰত কেৰাচিন তেল ঢালি তাৰ পিছত জুই লগাই দিয়া বুলি কৰা অভিযোগৰ কথা তেওঁ সম্পূৰ্ণৰূপে অস্বীকাৰ কৰে।

গোচৰটোৰ একমাত্ৰ প্ৰত্যক্ষদৰ্শী হ'ল মৃত জয়গুন বিবিৰ পুত্ৰ মন্তাজ আলী আৰু তেওঁ অভিযুক্ত-উত্তৰদাতা। ঘটনাৰ সময়ত তেওঁৰ বয়স মাত্ৰ ৫ বছৰ বা ততোধিক আৰু সাক্ষ্য দিয়াৰ সময়ত বয়স মাত্ৰ ৭ বছৰ বা ততোধিক আছিল, গোচৰীয়া পক্ষই নিৰ্ভৰ কৰা আন দুটা গুণগত সাক্ষ্য হ'ল মৃতক মৃত্যুৰ প্ৰাকমুহূৰ্তৰ জবানবন্দী, ইয়াৰে এটা মৃত্যুৰ প্ৰাকমুহূৰ্তৰ মৌখিক জবানবন্দী, যিটো তেওঁৰ খুৰা আলিমুদ্দিন আহমেদক কৈছিল, আৰু আনটো মৃত্যুৰ প্ৰাকমুহূৰ্তৰ লিখিত জবানবন্দী, যিটো দণ্ডাধীশ শ্ৰী এ. চি. ভূঞা, গোচৰীয় সাক্ষী ২-য়ে লিপিবদ্ধ কৰিছিল।

সত্ৰ ন্যায়াধীশে গোচৰীয়া পক্ষই উত্থাপন কৰা সাক্ষ্য-প্ৰমাণ বিবেচনা কৰি পাইছিল যে ধাৰা ৩০২ ভাৰতীয় দণ্ডবিধিৰ অধীনত অভিযোগটো অভিযুক্তৰ বিৰুদ্ধে সম্পূৰ্ণৰূপে প্ৰমাণিত হৈছিল আৰু সেই অনুসৰি তেওঁক দোষী সাব্যস্ত কৰি য়াৰজ্জীৱন কাৰাদণ্ডে দণ্ডিত কৰিছিল। আপীলত উচ্চ ন্যায়ালয়ে দোষী সাব্যস্ত কৰাৰ আদেশ বাতিল কৰি প্ৰতিপক্ষক অভিযোগৰ পৰা দোষমুক্ত কৰে। পূৰ্বে উল্লেখ কৰা অনুসৰি অসম ৰাজ্যই বিশেষ অনুমতি লাভ কৰি ওপৰোক্ত আপীল দাখিল কৰিছে।

প্ৰতিপক্ষৰ হৈ উচ্চ ন্যায়ালয়ৰ সন্মুখত উত্থাপিত যুক্তি আছিল যে দোষী সাব্যস্ত কৰিবলৈ সাক্ষ্য-প্ৰমাণ অতি কম আছিল আৰু সেয়া নিৰ্ভৰযোগ্য নাছিল আৰু বিদ্বান সত্ৰ ন্যায়াধীশে ইয়াক সঠিকভাৱে মূল্যায়ন কৰাত ব্যৰ্থ হৈছিল। সত্ৰ ন্যায়াধীশে প্ৰতিপক্ষক দোষী সাব্যস্ত কৰাৰ বাবে নিৰ্ভৰ কৰা সাক্ষ্য-প্ৰমাণ সমূহ আছিল প্ৰত্যক্ষদৰ্শী মন্তাজ আলী, যি এজন শিশু সাক্ষী, আৰু দুটা মৃত্যুৰ পূৰ্বৰ জৱানবন্দী, এটা মৌখিক আৰু আনটো লিখিত। উচ্চ ন্যায়ালয়ে অৱশ্যে মৃত্যুৰ পূৰ্বৰ জৱানবন্দী আৰু গোচৰীয়া পক্ষৰ ৭ নম্বৰ সাক্ষীৰ জৱানবন্দীৰ ভিত্তিত প্ৰতিবাদীক দোষী সাব্যস্ত কৰাটো উপযুক্ত বুলি বিবেচনা কৰা নাছিল।

অসম ৰাজ্যৰ হৈ যুক্তি দিয়া হৈছে যে নথিত আন কোনো সমৰ্থনকাৰী সাক্ষ্য-প্ৰমাণ নাথাকিলেও মৃত্যুৰ প্ৰাকমুহূৰ্তৰ জৱানবন্দীৰ ভিত্তিত দোষী সাব্যস্ত কৰিব পৰা যাব যিটো তাৰচাণ্ড দামু সূতৰ বনাম মহাৰাষ্ট্ৰ চৰকাৰ আৰু মনিয়াপাৰী বনাম মাদ্ৰাজ চৰকাৰ গোচৰৰ উল্লেখ কৰা হৈছিল। আনহাতে প্ৰতিপক্ষ-অভিযুক্তৰ অধিবক্তা শ্ৰী গোবৰ্ধনে যুক্তি দৰ্শায় যে আন সাক্ষ্যৰ সমৰ্থন অবিহনে কেৱল মৃত্যুৰ প্ৰাকমুহূৰ্তৰ জৱানবন্দীক প্ৰতিপক্ষ-অভিযুক্তক দোষী সাব্যস্ত কৰাৰ ভিত্তিত হিচাপে লব নোৱাৰি আৰু তেওঁ মাধোপ্ৰসাদ বনাম মধ্যপ্ৰদেশ চৰকাৰ গোচৰটোৰ কথা উল্লেখ কৰে।

এই আদালতে সদায় এই মত পোষণ কৰি আহিছে যে দোষী সাব্যস্ত কেৱল মৃত্যুৰ প্ৰাকমুহূৰ্তৰ জৱানবন্দীৰ ওপৰত ভিত্তিত কৰিও কৰিব পাৰি। মনিয়াপ্ৰানৰ গোচৰত মৃত্যুৰ প্ৰাকমুহূৰ্তৰ জৱানবন্দী এক সম্পূৰ্ণ জৱানবন্দী আছিল যিটো স্পষ্ট আছিল আৰু ভুক্তভোগীৰ আৰু কিবা ক'বলগীয়া আছিল বুলি দেখুৱাব পৰাকৈ একো নাছিল। এই আদালতে ৰায় দিছিল যে মৃত্যুৰ প্ৰাকমুহূৰ্তৰ জৱানবন্দীক অন্য কোনো সাক্ষ্যই সমৰ্থনৰ কৰাৰ প্ৰয়োজন নাই আৰু

ইয়াৰ ওপৰত নিৰ্ভৰ কৰিব দোষী সাব্যস্ত কৰিব পাৰি। খুশাল ৰাও বনাম বম্বে চৰকাৰ গোচৰত এই আদালতে ৰায় দিছিল:

"... আমাৰ মতে, আইনৰ কোনো কঠোৰ নিয়ম নাই যে যে মৃত্যুৰ প্ৰাকমুহূৰ্তৰ জবানবন্দীক আন স্বতন্ত্ৰ প্ৰমাণৰ দ্বাৰা সমৰ্থন নকৰিলে, সেই জবানবন্দীক দোষী সাব্যস্ত কৰাৰ ভিত্তি হিচাপে লোৱাটো উপযুক্ত নহয়।"

আদালতে মাধো প্ৰসাদৰ গোচৰত (উপৰোক্ত) কৰা তলত দিয়া পৰ্যবেক্ষণৰ কথা উল্লেখ কৰিছে:

এইটো আইনগতভাৱে প্ৰতিষ্ঠিত যে কেৱল মৃত্যুৰ প্ৰাকমুহূৰ্তৰ জবানবন্দীৰ প্ৰমাণৰ ভিত্তিত অভিযুক্ত ব্যক্তিক দোষী সাব্যস্ত কৰাটো নিৰাপদ নহয়, কাৰণ এনে জবানবন্দী শপতৰ খাই দিয়া নহয় আৰু জেৰাৰ বিষয় নহয়, আৰু জবানবন্দী দিওতাজন হয়তো মানসিক আৰু শাৰীৰিকভাৱে বিভ্ৰান্ত অৱস্থাত থাকিব পাৰে আৰু সেই জবানবন্দী হয়তো কল্পনা প্ৰসূত হ'ব পাৰে। এই প্ৰেক্ষাপটত মৃত ব্যক্তিয়ে মৃত্যুৰ প্ৰাকমুহূৰ্তত দিয়া পৃথক জবানবন্দী আৰু সেই জবানবন্দী গোচৰটোত প্ৰমাণ হিচাপে ব্যৱহাৰ কৰিব বিচৰা বিষয়টো বিবেচনা কৰিব লাগিব।

আৰু লক্ষ্য কৰিছিল যে সেইবোৰ গোচৰৰ মূল প্ৰকৃতিৰ আছিল।

লালুভাই দেৱেচান্দ শ্বাহ আৰু অন্যান্য বনাম গুজৰাট চৰকাৰ গোচৰত মৃত্যুৰ প্ৰাকমুহূৰ্তত দিয়া জবানবন্দী সৈতে জড়িত বিষয়ত এই আদালতে নিৰ্ধাৰণ কৰিছিল :

"মৃত্যুৰ প্ৰাকমুহূৰ্তৰ জবানবন্দী সম্পৰ্কে আইন অতি স্পষ্ট। গোচৰৰ তথ্য আৰু পৰিস্থিতিৰ প্ৰতি লক্ষ্য ৰাখি আন যিকোনো গুৰুত্বপূৰ্ণ সাক্ষ্য-প্ৰমাণৰ দৰে মৃত্যুৰ

প্রাকমুহূৰ্তৰ জবানবন্দী সত্য হয় নে নহয় সেই বিষয়েও ভালদৰে পৰীক্ষা কৰিব লাগে । এটা কথা মনত ৰাখিব লাগিব যে জবানবন্দীটো যিজন ব্যক্তিৰ দ্বাৰা প্ৰদান কৰা হৈছে, তেওঁ শপতনামাৰ জৰিয়তে প্ৰদান নকৰে আৰু তেওঁক আদালতত সোধপোচ কৰা নহয়, আৰু আনটো হ'ল যে মৃত্যুৰ প্ৰাকমুহূৰ্তত কোনো ব্যক্তিয়ে সাধাৰণতে নিৰ্দোষী ব্যক্তিক মিছাকৈ জড়িত কৰাৰ সম্ভাৱনা কম।"

সেয়েহে, এতিয়া আইন ভালদৰে প্ৰতিষ্ঠিত হৈছে যে মৃত্যুৰ প্ৰাকমুহূৰ্তৰ জবানবন্দীৰ ভিত্তিত দোষী সাব্যস্ত হ'ব পাৰে আৰু ইয়াৰ সমৰ্থন থকাটো একেবাৰেই প্ৰয়োজনীয় নহয় যদিহে আদালত সন্তুষ্ট হয় যে জবানবন্দীটো মৃত্যুৰ প্ৰাকমুহূৰ্তত দিয়া সত্য জবানবন্দী আৰু অন্য কোনো ধৰণে বিকৃত নহয়।

সেয়েহে, আমি অসম ৰাজ্য চৰকাৰৰ অধিবক্তাৰ যুক্তিত যথেষ্ট সমল বিচাৰি পাওঁ যে মৃত্যুৰ প্ৰাকমুহূৰ্তৰ জবানবন্দীৰ আন সাক্ষ্যৰ দ্বাৰা সমৰ্থন নাথাকিলেও কেৱল সেই জবানবন্দীৰ ভিত্তিতেই দোষী সাব্যস্ত হ'ব পাৰে কিন্তু তেনে কৰাৰ আগতে আদালত মৃত্যুৰ প্ৰাকমুহূৰ্তৰ জবানবন্দীৰ সত্যতা সম্পৰ্কে সন্তুষ্ট হ'ব লাগিব।

এই ঘটনাটো ১৯৭৩ চনৰ ১ এপ্ৰিলত সংঘটিত হৈছিল। ১৯৭৩ চনৰ ১৮ এপ্ৰিললৈকে মৃত ব্যক্তিজন জীয়াই আছিল। স্বামীয়ে কেৰাচিন তেল ঢালি জ্বলাই দিয়াৰ কথা তাই আগতে চিকিৎসালয়ত লগ পোৱা কাকো কোৱা নাছিল। এই ঘটনাৰ পিছত তাই বহুতো মানুহক লগ পাইছিল আৰু গাঁৱৰ মানুহবোৰে ঘটনাস্থলীত উপস্থিত হৈ তাইক চিকিৎসালয়লৈ লৈ গৈছিল। তাই এই কথা তাইক চিকিৎসা কৰা চিকিৎসক বা নাৰ্ছকো কোৱা নাছিল। গোচৰৰ নথিত চিকিৎসকৰ কোনো সাক্ষ্য নাই যে তাই কথা ক'ব পৰা অৱস্থাত নাছিল বা ১০ এপ্ৰিলৰ পৰা ১৮ এপ্ৰিললৈকে তাই অচেতন হৈ আছিল। ১৮ এপ্ৰিলত যেতিয়া তাইৰ খুৰাকে তাইক লগ

পাইছিল, তেতিয়াহে তাই তেওঁৰ ওচৰত জবানবন্দী মৌখিকে দিছিল আৰু পিছত দণ্ডাধীশে তাইপ মৃত্যুৰ প্ৰাকমুহূৰ্তৰ জবানবন্দী লিপিবদ্ধ কৰিছিল। ইয়াৰ ফলত জয়গুন বিবিৰে দিয়া মৃত্যুৰ প্ৰাকমুহূৰ্তৰ জবানবন্দী সম্পৰ্কে সন্দেহ উত্থাপন হয় আৰু এই পৰিস্থিতিৰ ফলত উচ্চ ন্যায়ালয়ে মৃতকৰ মৃত্যুৰ প্ৰাকমুহূৰ্তৰ জবানবন্দী নাকচ কৰে। উচ্চ ন্যায়ালয়ে আন এটা ভিত্তিত মৃত্যুৰ প্ৰাকমুহূৰ্তৰ জবানবন্দী নাকচ কৰে যে জবানবন্দীত মৃতকৰ স্বামীৰ নাম মফিজুদ্দিন আহমেদ বুলি লিখা হোৱা নাছিল মহচিন আলী বুলিহে লিখা হৈছিল আৰু সেয়েহে শ্ৰীমতী জয়গুন বিবিৰ পৰিচয় সন্দেহজনক হৈ পৰিছিল। গৌহাটী চিকিৎসা মহাবিদ্যালয় হাস্পাতালৰ ১ নং শল্য চিকিৎসা বিভাগৰ পঞ্জীয়ক ডাঃ ৰামানন্দ দাস, গোচৰীয়া পক্ষৰ ৬ নম্বৰ সাক্ষী, যাৰ উপস্থিতিত উক্ত জবানবন্দী লিপিবদ্ধ কৰা হৈছিল। তেওঁ কৈছিল যে জবানবন্দী দিওতাজনৰ নাম জয়গুন বিবি। তেওঁ কেৱল উল্লেখ কৰিছে যে দণ্ডাধীশে তেওঁৰ ইউনিটৰ এজন ৰোগীৰ জবানবন্দী লিপিবদ্ধ কৰিছিল যিয়ে জুইয়ে পোৰা আঘাত পাইছিল। ইয়াৰ উপৰিও জয়গুন বিবিৰ মৃত্যুৰ পূৰ্বৰ জবানবন্দী লিপিবদ্ধ কৰা দণ্ডাধীশ শ্ৰী এ. চি. ভূঞাই উল্লেখ কৰিছে যে জবানবন্দীটো লিপিবদ্ধ কৰাৰ সময়ত দৰোগা আৰু এজন কনিষ্টবল ওচৰতে উপস্থিত আছিল। ইয়াৰ উপৰিও জবানবন্দীত মৃতকৰ বুঢ়া আঙুলিৰ ছাপ নথকাৰ কথাও উল্লেখ কৰা হৈছে।

উচ্চ ন্যায়ালয়ত বিবেচিত সকলো পৰিস্থিতিৰ ক্ৰমবৰ্ধমান প্ৰভাৱ এইটোৱেই যে তেওঁলোকে মৃত্যুৰ প্ৰাকমুহূৰ্তৰ জবানবন্দীৰ সত্যতা সম্পৰ্কে সন্দেহ উত্থাপন কৰা হৈছিল। এয়া সম্ভাৱনাৰ বাহিৰত নহয় যে তেওঁ তেওঁৰ জবানবন্দী তেওঁৰ খুৰাকৰ দ্বাৰা অনুপ্ৰাণিত হৈ দিব পাৰে আৰু সেয়েহে এনে মৃত্যুৰ প্ৰাকমুহূৰ্তৰ জবানবন্দীৰ ওপৰত প্ৰতিপক্ষক দোষী সাব্যস্ত কৰাটো উপযুক্ত নহ'ব।

অন্য প্রত্যক্ষ সাক্ষ্য হ'ল মৃতকৰ পুত্ৰ, গোচৰীয়া পক্ষৰ সাক্ষী-৭, যাৰ বয়স ৭ বছৰ।

উচ্চ ন্যায়ালয়ে ৰায়ত মত পোষণ কৰিছে:

"..... শিশু সাক্ষীৰ সাক্ষ্য সদায় বিপজ্জনক হয় যদিহে সেয়া ঘটনাৰ ঠিক পিছতে আৰু শিকাই দিয়াৰ কোনো সম্ভাৱনা নথকাৰ আগতেই লিপিবদ্ধ নহয়।"

৭ নং সাক্ষীৰ জবানবন্দী পঢ়িলে আমি পতিয়ন যাওঁ যে সাক্ষ্যৰ গোটেই সময়ছোৱাত সি অস্থিৰ হৈ আছিল আৰু সি তাৰ ককাদেউতা বা নিজৰ খুৰাকে তেওঁক জবানবন্দী দিবলৈ কোৱাৰ দৰেই জবানবন্দী দিছিল। এইটো সঁচা যে মাত্ৰ ৭ বছৰীয়া লৰাৰ সাক্ষ্য- জবানবন্দীৰ পৰা আমি বিশেষ সামঞ্জস্য আশা কৰিব নোৱাৰো। কিন্তু তেওঁৰ জবানবন্দীৰ বাক্যৰ পৰা স্পষ্ট যে সি এজন নিৰপেক্ষ নাছিল আৰু প্রতিটো পৰ্যায়তে কোনোবা নহয় কোনোবাই তেওঁক শিকাই দি আছিল।

সি আৰক্ষীক জনাইছিল যে এই ঘটনা সংঘটিত হোৱাৰ সময়ত সি এজোপা আম গছত আছিল। যদি এই কথা সঁচা হয় তেন্তে সি এই ঘটনাৰ প্ৰত্যক্ষদৰ্শী হ'ব নোৱাৰে কিন্তু যেতিয়া সি আদালতত সাক্ষ্য দিবলৈ আহিছিল তেতিয়া সি কৈছিল :

"আহমেদ মোৰ দেউতাৰ ভাতৃ। ঘটনা সংঘটিত হোৱাৰ সময়ত তেওঁ ঘৰত নাছিল। তেওঁ পিছত আহিছিল। তেওঁ মোক ঘটনা সংঘটিত হোৱাৰ সময়ত মই আম গছত আছিলোঁ বুলি আৰক্ষীক ক'বলৈ শিকাইছিল। সেইবাবেই মই আৰক্ষীক তেনেকৈ ক'লো। পিছত মোৰ মাৰ ফালৰ ককাদেউতা আলিমুদ্দিনৰ সৈতে মই যি দেখিলোঁ সেই কথা ক'লো।"

আকৌ ঘৰটোত জুই লগাৰ সময়ত সি প্ৰথমতে কৈছিল "ঘৰটোত জুই লাগিছে"। এই কথাটো প্ৰতিৰক্ষা তত্ত্বৰ সৈতে অধিক মিল আছে। তাৰ বাবে তাৰ মাক অধিক গুৰুত্বপূৰ্ণ আছিল আৰু যদি এয়া সঁচা হয় যে তাৰ পিতৃয়ে কেৰাচিন তেল ঢালি মাকক জ্বলাই দিছিল,

যিটো সি দেখিছিল, তেন্তে সি তেনেকৈ নোকোৱাকৈ নাথাকিলেহেঁতেন। তাৰ ঠিক পিছতে সি সাক্ষ্য দি কয় যে তাৰ পিতৃয়ে তাৰ মাতৃৰ শৰীৰত কেৰাচিন তেলহে ঢালিছিল সুগন্ধি তেল নহয়।

তাক শিকাই দিয়া হৈছিল বুলি তাৰ নিজৰ বক্তব্যতে সম্পূৰ্ণৰূপে ওলাই পৰে, যিটো তাৰ জবানবন্দীৰ তলত দিয়া অংশৰ পৰা স্পষ্ট হ'ব :

যেতিয়া মই নিম্ন আদালতত সাক্ষ্য দিবলৈ গৈছিলোঁ, "নানাই" মোৰ লগত গৈছিল কিন্তু বাহিৰত ৰৈ আছিল। সেই আদালতত ক'লো যে "নানাই" মোক যি কবলৈ কৈছিল, মই তাকে কৈছিলোঁ। মই জবানবন্দী দিবলৈ অহাৰ আগদিনা মই "নানাক" কি ক'ম সুধিছিলোঁ।"

গোচৰৰ নথিত থকা তথ্যৰ পৰা এইটোও স্পষ্ট যে আৰক্ষীৰ পৰামৰ্শ অনুসৰি গোচৰীয়া পক্ষৰ ৭ নং সাক্ষীৰ ককাদেউতা আলিমুদ্দিন আহমেদে তদন্তৰ সময়ত ৭ নং সাক্ষীক জিম্মাত লোৱাৰ বাবে আবেদন কৰিছিল যদিও দণ্ডাধীশে গোচৰীয়া পক্ষৰ ৭ নং সাক্ষীক ককাদেউতাৰ জিম্মাত দিয়াৰ পৰিৱৰ্তে তাৰ আইতাকৰ জিম্মাত দিছিল, যিগৰাকী আলিমুদ্দিনৰ পত্নী আছিল। গতিকে মূলতঃ ল'ৰাটোৰ জিম্মা আলিমুদ্দিন আহমেদ, অৰ্থাত ককাদেউতাকৰ হাততেই থাকিল। তেওঁ ল'ৰাটোক আদালতত সাক্ষ্য দিবলৈ লৈ গৈছিল। গোচৰীয়া পক্ষৰ ৭ নং সাক্ষী ককাদেউতাকৰ সম্পূৰ্ণ নিয়ন্ত্ৰণত আছিল আৰু তাক সাক্ষ্য দিবলৈ কোৱাৰ দৰেই সি সাক্ষ্য দিছিল। এই পৰিস্থিতিত উচ্চ ন্যায়ালয়ে কৰা পৰ্যবেক্ষণ সম্পূৰ্ণৰূপে ন্যায্য।

আন দুটা পৰিস্থিতি আছে যিবোৰক আওকাণ কৰিব নোৱাৰি। জুই নিৰ্বাপণ কৰিবলৈ জৈগুন বিবিৰ জুলি থকা শৰীৰটো কম্বলেৰে ঢাকি দিয়া হৈছিল। যাৰ ফলত জুই জুলিবলৈ প্ৰয়োজনীয় অক্সিজেন যোৱা বাট বন্ধ হ'ব আৰু জুই স্বয়ংক্ৰিয়ভাৱে নিৰ্বাপিত হ'ব। তেনে

কৰাৰ ফলত স্বামীৰ হাততো জুইয়ে পুৰিছিল বুলি কোৱা তথ্যই প্ৰতিৰক্ষা পক্ষৰ ভাষ্যক সমৰ্থন কৰে।

ওপৰোক্ত কাৰণসমূহৰ পৰিপ্ৰেক্ষিতত আমি বিবেচনা কৰো এই আপীল খাৰিজৰ যোগ্য আৰু সেয়েহে এই ৰায়ৰ দ্বাৰা খাৰিজ কৰা হল।

আপীল খাৰিজৰ কৰা হল।

Translated by using AI, IIT, Guwahati

DISCLAIMER

"The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation".

(“স্থানীয় ভাষালৈ অনুদিত এই ৰায় গোচৰত জড়িত পক্ষই বুজি পোৱাৰ উদ্দেশ্যে সীমিত ব্যৱহাৰৰ বাবেহে। ইয়াৰ বাবে অন্য ক্ষেত্ৰত অনুদিত ৰূপ ব্যৱহৃত নহ’ব। সকলো ব্যৱহাৰিক আৰু বিভাগীয় কামৰ লগতে ৰায়ৰ কাৰ্যকৰীকৰণ আৰু ৰূপায়ণৰ ক্ষেত্ৰতো এই ৰায়ৰ ইংৰাজী সংস্কৰণটোৱেই সঠিক বিবেচিত হ’ব।”)